

Фінансове право України

Лекція №8

**Правові основи державних та
місцевих видатків.**

План

1. Поняття та види державних і місцевих видатків.
2. Поняття та принципи бюджетного фінансування.
3. Кошторисно-бюджетне фінансування.

1. Поняття та види державних і місцевих видатків.

Поняття та види державних і місцевих видатків.

Видатки - одна з визначальних сторін фінансової діяльності держави.

Вони є безперервним використанням державою в особі уповноважених органів коштів бюджету та позабюджетних фондів та власних коштів підприємств і організацій на потреби, що визначені в актах про бюджет. Розмір видатків визначається державними завданнями, які закріплюють прогнози і цільові програми. Виробничі підприємства в системі господарства покривають свої потреби за рахунок власних коштів або залучених у кредитно-фінансових установах кредитних ресурсів. Такі видатки є за своєю фінансовою природою децентралізованими.

У свою чергу видатки бюджетних організацій є централізованими видатками, оскільки здійснюються за рахунок коштів відповідного бюджету (державного або місцевого).

Поняття та види державних і місцевих видатків.

Водночас бюджетні установи, що фінансуються за рахунок коштів централізованого фонду, мають можливість отримати доходи від власної діяльності.

У зв'язку з цим існує два режими бюджетного фінансування:

1) кошторисно-бюджетний режим;

2) режим фінансування підприємств і організацій, які мають свої доходи, а бюджетні асигнування одержують як фінансову допомогу.

Поняття та види державних і місцевих видатків.

Видатки бюджету - це прямі цільові витрати держави, що забезпечують її безперебійне функціонування і відображають економічні відносини, що пов'язані з розподілом і перерозподілом частини національного доходу, яка концентрується у бюджеті.

У Бюджетному кодексі конкретизовано поняття видатків бюджету, що визначаються як кошти, спрямовані на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом, за винятком коштів на погашення основної суми боргу та повернення надміру сплачених до бюджету сум. *Витрати бюджету* - це видатки бюджету та кошти на погашення основної суми боргу.

Поняття та види державних і місцевих видатків.

Держава, виділяючи бюджетні асигнування, завжди визначає

- 1) пріоритети витрат;
- 2) загальний обсяг фінансування;
- 3) цільове використання коштів;
- 4) норми витрат.

Поняття та види державних і місцевих видатків.

Незалежно від джерел покриття видатків фінансування здійснюється на підставі таких принципів:

- плановість,
- безоплатність і безповоротність,
- цільове спрямування коштів,
- ефективність їх використання,
- фінансування в міру виконання плану,
- оптимальне поєднання власних, бюджетних та кредитних джерел,
- здійснення контролю за використанням коштів.

Поняття та види державних і місцевих видатків.

Додатковими принципами кошторисно-бюджетного фінансування є:

- одержання максимуму ефективності при мінімумі витрат;
- урахування раніше використаних коштів.

Поняття та види державних і місцевих видатків.

Фінансування державних видатків - це плановий, цільовий, безповоротний та безоплатний відпуск коштів, що здійснюється з урахуванням оптимального поєднання власних, кредитних та бюджетних джерел фінансування, проводиться в міру здійснення планового використання коштів для забезпечення виконання загальнодержавних функцій, а також для утримання соціально-культурної сфери, створення соціальних гарантій населення та виконання зобов'язань держави, з додержанням режиму економії при всебічному постійному контролі.

Поняття та види державних і місцевих видатків.

Видатки, що здійснюються на території держави, являють собою певну систему і класифікуються за різними підставами.

Видатки держави можна класифікувати:

- на поточні і видатки на розвиток;
- у зв'язку з розподілом державного і місцевих бюджетів на загальний і спеціальний видатки можна класифікувати на такі: 1) пов'язані з фінансуванням діючих установ, учбових закладів, соціальних програм тощо; 2) пов'язані із окремими, спеціальними заходами, програмами.

Поняття та види державних і місцевих видатків.

Видатки класифікуються:

- за роллю у суспільному виробництві — на розвиток матеріального виробництва і нематеріальної сфери;
- за суспільним призначенням: економічний розвиток; соціально-культурні заходи, освіта і наука; оборона країни; правоохоронна діяльність; зовнішньоекономічна діяльність, обслуговування державного боргу;
- за цільовим призначенням на: заробітну плату, нарахування на заробітну плату; господарські витрати, поточний і капітальний ремонт.

Поняття та види державних і місцевих видатків.

Видатки можна класифікувати залежно від форм власності суб'єктів, які здійснюють публічні витрати: державні і муніципальні.

Залежно від джерел фінансування і планування їх в бюджетах видатки можуть підрозділятися на централізовані (тобто ті, що покриваються за рахунок бюджетів та централізованих позабюджетних цільових фондів) і децентралізовані (що покриваються за рахунок власних коштів підприємств різних форм власності).

2. Поняття та принципи бюджетного фінансування.

Поняття та принципи бюджетного фінансування.

Бюджетне фінансування являє собою безповоротний та безоплатний відпуск коштів з державного та місцевих бюджетів на виконання загальнодержавних функцій і функцій муніципальних органів та забезпечення діяльності бюджетних установ та організацій.

Спеціальним принципом бюджетного фінансування є фінансування бюджетних установ на основі встановлених економічно і науково обґрунтованих нормативів, що встановлюються для кожної сфери діяльності держави.

Поняття та принципи бюджетного фінансування.

Відповідно до ст. 86 Бюджетного кодексу України розмежування видів видатків між місцевими бюджетами здійснюється на основі принципу субсидіарності з урахуванням критеріїв повноти надання послуги та наближення її до безпосереднього споживача. З бюджетів сіл, селищ, міст та їх об'єднань здійснюються видатки на фінансування бюджетних установ та заходів, які забезпечують необхідне першочергове надання соціальних послуг, гарантованих державою, і які розташовані найближче до споживачів.

Поняття та принципи бюджетного фінансування.

З бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим та міст обласного значення, а також районних бюджетів здійснюються видатки на фінансування бюджетних установ та заходів, які забезпечують надання основних соціальних послуг, гарантованих державою для всіх громадян України. У свою чергу видатки на фінансування бюджетних установ та заходів, які забезпечують гарантовані державою соціальні послуги для окремих категорій громадян, або фінансування програм, потреба в яких існує в усіх регіонах України, здійснюються з бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів. Через бюджети міст Києва та Севастополя фінансуються усі три передбачені групи видатків.

Поняття та принципи бюджетного фінансування.

У видаткових відносинах беруть участь щонайменше три суб'єкти. Владною стороною виступають Міністерство фінансів України, яке складає розпис видатків, і Державне казначейство, яке дозволяє користуватися бюджетними призначеннями (асигнуваннями). Останнє може поновлювати або припиняти фінансування бюджетних установ залежно від стану додержання фінансової дисципліни.

Поняття та принципи бюджетного фінансування.

Посередником виступає уповноважений банк, де відкрито єдиний казначейський, особовий та реєстраційний рахунки бюджетної установи. Банк здійснює контроль за витрачанням готівки, порядком сплати податків і обов'язкових зборів, порядком списання коштів з рахунку. Третім учасником видаткових правовідносин є або розпорядник бюджетних коштів, або безпосередній отримувач бюджетних коштів. Жоден із суб'єктів не має права оперативної самостійності.

Поняття та принципи бюджетного фінансування.

Головні розпорядники коштів Державного бюджету України затверджуються Законом про Державний бюджет України шляхом встановлення їм бюджетних призначень. Відповідно, головні розпорядники коштів місцевих бюджетів визначаються рішенням про місцевий бюджет.

Поняття та принципи бюджетного фінансування.

Головними розпорядниками бюджетних коштів можуть бути виключно:

- 1) за бюджетними призначеннями, передбаченими Законом про Державний бюджет України, - органи, уповноважені відповідно Верховною Радою України, Президентом України, Кабінетом Міністрів України забезпечувати їх діяльність, в особі їх керівників, а також міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, Конституційний Суд України, Верховний Суд України та інші спеціалізовані суди; установи та організації, які визначені Конституцією України або входять до складу Кабінету Міністрів України, в особі їх керівників;
- 2) за бюджетними призначеннями, передбаченими бюджетом Автономної Республіки Крим, - уповноважені юридичні особи (бюджетні установи), що забезпечують діяльність Верховної Ради Автономної Республіки Крим та Ради міністрів Автономної Республіки Крим, а також міністерства та інші органи влади Автономної Республіки Крим в особі їх керівників;
- 3) за бюджетними призначеннями, передбаченими іншими місцевими бюджетами, - керівники місцевих державних адміністрацій, виконавчих органів рад та їх секретаріатів, керівники головних управлінь, управліннь, відділів та інших самостійних структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій, виконавчих органів рад.

Поняття та принципи бюджетного фінансування.

У межах встановлених повноважень головний розпорядник бюджетних коштів:

- 1) розробляє план своєї діяльності відповідно до завдань та функцій, визначених нормативно-правовими актами, виходячи з необхідності досягнення конкретних результатів за рахунок бюджетних коштів;
- 2) розробляє на підставі плану діяльності проект кошторису та бюджетні запити і подає їх Міністерству фінансів України чи місцевому фінансовому органу;
- 3) отримує бюджетні призначення шляхом їх затвердження у Законі про Державний бюджет України чи рішенні про місцевий бюджет, доводить у встановленому порядку до розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня (одержувачів бюджетних коштів) відомості про обсяги асигнувань, забезпечує управління бюджетними асигнуваннями;
- 4) затверджує кошториси розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня, якщо інше не передбачено законодавством;
- 5) здійснює внутрішній контроль за повнотою надходжень, отриманих розпорядниками бюджетних коштів нижчого рівня та одержувачами бюджетних коштів, і витрачанням ними бюджетних коштів;
- 6) одержує звіти про використання коштів від розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня та одержувачів бюджетних коштів і аналізує ефективність використання ними бюджетних коштів.

Поняття та принципи бюджетного фінансування.

Здійснення видатків розпорядників та одержувачів бюджетних коштів у межах затверджених кошторисів доходів і видатків, планів асигнувань або планів використання бюджетних коштів органами Державного казначейства проводиться через реєстраційні, спеціальні реєстраційні рахунки розпорядників бюджетних коштів. Такі рахунки відкриваються для одержання коштів з бюджету і для повного обліку бюджетних коштів та контролю за їх використанням в органах Державного казначейства на кожний бюджетний рік.

По закінченні року рахунки закриваються, оскільки згідно з чинним законодавством усі бюджетні призначення втрачають чинність після закінчення бюджетного періоду, за винятком тих випадків, коли окремим законом передбачені багаторічні бюджетні призначення.

Поняття та принципи бюджетного фінансування.

Реєстраційний рахунок відкривається після письмового повідомлення про це розпорядника бюджетних коштів.

Для того, щоб відкрити рахунок у Казначействі, бюджетна установа повинна подати заяву про відкриття, підписану двома підписами (керівника і головного бухгалтера); довідку про внесення установи до Єдиного реєстру підприємств і організацій України із зазначенням ідентифікаційного номера установи; нотаріально засвідчену копію статуту (положення) організації; довідку про доведення до розпорядника коштів обсягу асигнувань, передбачених в акті про бюджет на поточний період з розподілом їх за всіма підрозділами бюджетної класифікації; довідку про затвердження кошторису з поквартальним розподілом; картку зі зразками підписів; звіт про виконання попереднього кошторису.

Поняття та принципи бюджетного фінансування.

Органи Державного казначейства укладають з розпорядниками коштів договори на здійснення рахунків і обслуговування таких осіб відповідно до встановлених лімітів.

Кількість реєстраційних рахунків для розпорядника бюджетних коштів залежить від ступеня деталізації контролю казначейства за використання бюджетних коштів відповідно до бюджетної класифікації.

Поняття та принципи бюджетного фінансування.

Підставою для здійснення видатків розпорядників бюджетних коштів є платіжні доручення, підготовлені власниками рахунків, та документи, що підтверджують цільове спрямування коштів (рахунки, рахунки-фактури, накладні, товарно-транспортні накладні, трудові угоди (контракти), договори на виконання робіт, акти виконання робіт тощо). Порядок їх оформлення та подання до органів Державного казначейства регламентується вимогами законодавства, що визначають порядок обліку зобов'язань, у межах яких розпорядник бюджетних коштів повинен сплатити певну суму коштів виконавцеві.

Платіжні доручення подаються до органів Державного казначейства у двох примірниках або в кількості примірників, потрібних для всіх учасників безготівкових розрахунків. Термін їх дії встановлюється у межах 10 календарних днів з дня виписки. У межах встановлених повноважень казначейські органи визначають порядок та строки зберігання розрахункових документів згідно з чинним законодавством.

3. Кошторисно-бюджетне фінансування.

Кошторисно-бюджетне фінансування.

Сутність кошторисного режиму фінансування полягає в тому, що державні і комунальні установи невиробничої сфери одержують на свої видатки бюджетні асигнування з державного та відповідних місцевих бюджетів на основі кошторисів. Кошториси складаються на кожний рік і затверджуються, як правило, розпорядниками вищого рівня, якщо інше не передбачено законодавством.

Кошторис — основний фінансово-плановий акт, у якому встановлюється обсяг бюджетних асигнувань, їх постатейний і поквартальний розподіл.

Кошторис складається з статей, кожна з яких вміщує однорідну групу видатків, що мають суворо обов'язковий характер, і не підлягає змінам, оскільки відповідно до них розподіляються бюджетні призначення, затверджені законом про Державний бюджет або рішеннями про місцевий бюджет.

Кошторисно-бюджетне фінансування.

Обсяг бюджетних асигнувань у кошторисі засновується на:

- а) показниках, що характеризують кількісні параметри діяльності установ (оперативно-сітьові показники);
- б) нормативах видатків у розрахунку на певний кількісний показник.

Оперативно-сітьові показники характеризують профільну діяльність установи (наприклад, кількість студентів) і загальні показники, що характеризують будову установи (площа, кубатура тощо).

Статті видатків складаються на підставі норм витрат, тобто єдиних типових вимірів кошторисних витрат однорідних установ.

Кошторисно-бюджетне фінансування.

Кошторис має дві складові — загальний фонд, який включає надходження із загального фонду бюджету та розподіл видатків установи за повною економічною класифікацією на виконання усіх функцій цієї установи; спеціальний фонд, який включає надходження із спеціального фонду бюджету та їх розподіл за повною економічною класифікацією на здійснення видатків спеціального призначення. У цю частину кошторису можуть включатися заходи, пов'язані із виконанням установою основних заходів.

Питання для самоконтролю

Рекомендована література